

Pole midagi uut siin päikese all

TOOMAS KUTER

Jaanuari teisel nädalal esietendus Rahvusooperis Estonia Jacques Offenbachi särava muusikaga koomiline ooper "Ilus Helena". Võib tekkida küsimus, miks rääkida sellest operetist ja sündmusest Avane-mise veergudel, ent kuna meie elu-olu on igatipidi segi paisatud, ühiskond üldemokrati-seerunud ja üdini tolerantsi up-puv, siis on ehk seegi lubatud. Seda enam, et vaimne ja maine maailm on alati teineteist täiendanud ning kaunid kunstid on need, mis kahe maailma vahele, tihtipeale just pökkejoonele jäävad.

"Ilusat Helenat" soovitaksin kindlasti vaatama minna. Lavastus mõjub irriteerivalt, kuid samas toonustõst-valt. Nii mõnigi melanhoolik ja uit-mõtetes unistaja leiab lahenduse armastuse keerdkäikudele, intriigisepit-seja aga tunneb eneses innukuse tõusu, sest intriig on ju alati kunsti elustanud. Mõni aus ja lihtsakoeline inimene aga veedab Rahvusooperis mõnusa, lõõgas-tust pakkuva õhtu. Seega täidab "Ilus Helena" igati eesmärki, pidades ausalt silmas ühiskonna kõiki kategooriaid.

Antiikmaailma samastamine täna-päeva Eestiga on vägagi imponeeriv. Hõrgud pahed ja pikantsed riivatused olid omased mitte ainult muiste elanud inimestele, vaid ka jumalolevustele. On ju ka mitmed tänapäeva esiinimesed suutnud endid lennutada siivutute ju-malate staatusesse. Paralleelid Eestiga on hämmastavalt sarnased. Tekib ko-guni küsimus, miks pole selle peale kee-gi varem tulnud? Operetis edastatava sädelev-vaimuka dialoogi välja mõtle-miseks peab olema parasjagu nutikust

Rauno Elp
Parisena.

ning erksat mõttelendu. Libreto täien-damises ning kaasajastamises, heas mõttes, on lavastaja Neeme Kuningas meister.

"Ilus Helena" on huvitav, isiku-

pärase käekirjaga lavastatud etendus. Siin leidub kõike, mis operetist opereti teeb. Neeme Kuninga fantaasia on värskendav ning loodetavasti isegi puu-päid mõtlema sundiv. Seega on etendus edasiviiv, mitte na-gu mõni sajandeid marineeri-tud konserv. Viibides mõlemal esi-etendusel, tabasin positiivseid järelkajasid just haritu-ma nooremapoolse publiku hulgast. Ilmselt on kolmandas nooruses olev põlvkond harjunud konservatiivsemate lahendustega, ent inimene õpib kuni elab. Esietendused särasid, nad panid end kuulama ja suuremale osale pub-likust meeldisid, mida muide võis aru saada ka braavo-hüüetest (diri-gendile) ja kestvast aplausist.

Antiik-Kreeka süzheed ja täna-päeva Eesti Vabariiki sobib oivaliselt liitma Offenbachi muusika. (Muusi-kaline juht ja dirigent Erki Pehk).

Ei ole midagi uut siin päikese all, ei ole ka midagi aegumatut, kui sellele õigesti läheneda osatakse. Rahvus-ooperi laval on teos, mis tõe-poollest kannab välja nimetuse "op-erett", sest olgem ausad, opereti üheks osaks on ka aegumatus ning operett saab särada vaid sel juhul, kui ta lääge magususe asemel tõstatab üles probleemi(d), mis vaataja mõtlema sunnivad. See ei takista komejandi, dialoogide ja muusika üleüldist nautimist.

"Ilus Helena" lavastust võiks vaadelda ka kui nähtust, mis kaotab piirid reaalsuse ja ebareaalsuse vahel. Piiride kadumisel pörkuvad need kaks maailma kokku ning sünnib üleüldine segadus, mida võime iseloomustada peenekoelise sõnaga teater. (III vaatuse stseen "rahvas maksab!", mis muide on võetud otse elust). Ühel esoteerilise mõttemaailmaga inimesel oleks huvitav

FOTOD HARRI ROSPU

Helena (Tiiu Laur) ja Harpüios (Hans Miilberg).

Menelaos (Ivo Kuusk), Agamemnon (Väino Puura), Kalchas (Ain Anger).

lavastust ka taolise pilguga vaadata ning ajalukku tagasi pöördudes mõelda, mis ikkagi juhtub(s), kui riigi kauneim naine ja suurim varandus nii kergekäeliselt ja hoolimatult ära ant(i)akse. Eestimaa varad ja rikkused kipuvad kangesti sama teed minema. Mis siis, et head soovides ja armastuse pärast. Lõpptulem on see, mis määrab ning asjale pitseri paneb.

Jacques Offenbachi sädelevad meloodiad on praegusel momendil eriti värsked. Oleme harjunud Viini opereetidega. "Ilus Helena" on Rahvus-

ooperis lavastatud Viini operettide kõrval uueks pärliks.

Etenduse erksus algab eelmängust, mida elegantse temperamendiga interpreteerib Erki Pehk. Dirigent Erki Pehki puhul pääseb mõjule oskus nõtkelt muusikasse sulanduda, seda oma isiku eripäraga rikastada! On hea, et dirigent ei "vaju ära", vaid hoiab pinget üleval III vaatuse viimaste taktideni, kui artistid aplause nautides kummarduma tulevad.

Helena (Tiiu Laur) ja Paris (Rauno Elp) moodustavad kauni paari. Helena

on operetlikult kaunis kuninganna, kes meeldivalt, forsseerimata laulab. II vaatuse lebestseen ja duett on üks opereti hingeminevamaid numbreid. Parise puhul on tunda mõnusat eneseimetlust, mida roll ka ette näeb. Mõneti harjumatu on Parise rollis kuulda bari-toni. On ju Offenbach siiski kõrget tenorit silmas pidanud. Samas teeb etenduse lavastajaile au, et on ette võetud (vist?) terve partii transponeerimine.

Üks huvitavamaid ja üllatavamaid osalisi on Väino Puura Mukeene kuninga Agamemnoni "debiilses" rollis. Olgu öeldud, et kõik järgnevad rollid on kaldega normist. (Nagu Eestis momendil tavaks!) Siiani premjäärina tuntud Väino Puura avab end sootuks teise külje pealt, olles koomikuna loomulik ning vaba. Tarmo Silla Agamemnon on mõneti vaoshoitum. Kuninglikku meeleolu aitavad luua Helena abikaasa, Sparta kuningas Menelaos – "jobulik" Ivo Kuusk ja "nutune" Rostislav Gurjev, kangelane Achilles – "samuelvesipruulilik" Mati Vaikmaa ja "mees olla tahtev" Jaak Jõekallas, kuninglikust soost paar Aias I – "tenorid" Alar Haak ja Mart Madiste, Aias II – "hasartne" Villu Valdmaa ja "aktiivne" Priit Kruusement, androgüünne prints Orestes – "kalpslev" Sirje Puura ja "hirmuäratav" Valentina Taluma, Jupiteri suuraugur Kalchas – "suurust uskuma panev" Ain Anger ja "äraostetav" Mart Laur jt. Toonitaksin, et epiteedid illustreerivad rolle, mitte osatäitjaid!

Iga osatäitja on omamoodi vajalik üleüldise terviku moodustamisel, kandes osa edukalt välja. Vastasel juhul poleks "Ilus Helena" ju õnnestunudki. Muuseas, hiilgava kolmikrolli (Hephaistos, Harpüios, Lesilaurius) teeb Hans Miilberg.

Kui kellestki eraldi rääkida, tahaks mainida perspektiivikat noort põlvkonda. Ain Angeri maskuliinselt huvitavat Kalchast, Jaak Jõekalda ilusa tämbriga (perspektiivikat) tenorit, Valentina Taluma usutatavat androgüünsust ja Priit Kruusemendi sooja, koolipoisilikult südamlikku esinemist.

Olekski nagu põhiline "Ilusa Helena" kohta avatud. Näansse, pisidetaile, sümboleid, paroodiat ning operetlikku kaasaegsust on etenduses rohkesti, milles võiks veenduda ka "Avanemise" vaimusfääridesse pürgiv lugeja, külastades vaimutegevuse kõrval ka Rahvus-ooperit Estonia.